

DARBO SANTYKIŲ
IR VALSTYBINIO
SOCIALINIO DRAUDIMO
TEISINIS-ADMINISTRACINIS
MODELIS

Projekto „Darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinio-administracinio modelio sukūrimas“

TYRIMO REZULTATŲ
PRISTATYMO RENGINYS

2014 m. rugpjūčio 29 d.
„Radisson Blu Hotel Lietuva“,
Konstitucijos pr. 20, Vilnius

DARBO SANTYKIŲ
IR VALSTYBINIO
SOCIALINIO DRAUDIMO
TEISINIS-ADMINISTRACINIS
MODELIS

Socialinio draudimo įmokų mažinimo galimybės pertvarkant pensijų sistemą

Teodoras Medaiskis

Dabartinė padėtis: deficitas

- Šiuo metu taikomi socialinio draudimo įmokų tarifai nėra adekvatūs prisiimtiems įsipareigojimams.
- Remiantis VSDF Tarybai pateikta VSDF valdybos 2013 metų biudžeto vykdymo ataskaita, pensijų draudimo įmokų tarifas būtų buvęs adekvatus einamiesiems įsipareigojimams, jei būtų padidintas nuo dabartinių 26,3 proc. iki 29,9 proc.; ligos ir motinystės – nuo 3,4 iki 4 proc.; nedarbo – nuo 1,1 iki 1,3 proc.
- Žinant dabartinį socialinio draudimo fondo biudžeto deficitą, esamą įsiskolinimą ir demografinę perspektyvą, socialinio draudimo įmokomis gaunamų pajamų mažinimas neatrodo realiai įmanomas.
- Tarifo didinimas taip pat būtų sunkiai priimtinas.

Geresnis įmokų surinkimas?

- Dažniausiai argumentuojama, kad bendrąjį valstybinio socialinio draudimo įmokos tarifą sumažinti leistų geresnis įmokų surinkimas (įskaitant sąžiningą atlyginimo deklaravimą).
- VSDF duomenimis apie 24% apdraustųjų 2014 m. birželio mėn. gavo ne didesnę, negu minimalus, darbo užmokestį, apie 12% iki 800 litų. Tikėtina, kad nemažas jų skaičius dalį atlyginimo gavo apeinant socialinio draudimo įmoką arba dirbo visą darbo laiką, nors buvo formaliai įdarbinami kaip dirbę tik dalį darbo laiko.
- Lietuvos Statistikos departamento duomenimis, 2013 m. spalio mėn. 1000 litų ir mažesnę bruto darbo užmokestį gavusių darbuotojų skaičius, įskaitant individualiųjų įmonių darbuotojus, sudarė 20,7%. Visą darbo laiką dirbusių ir minimaliąją mėnesinę algą gavusių darbuotojų skaičius sudarė 10,5%.

Lengvatinių įmokų likvidavimas?

- "Šešėlio" įveikimą galima matyti kaip galimybę mažinti socialinio draudimo įmokos tarifą, nemažinant bendrų socialinio draudimo pajamų, tačiau, kol tas "šešėlis" neįveiktas ar bent nesumažintas, tarifą tiesiogiai mažinti nėra galimybių.
- Dalis ekonomiškai aktyvių Lietuvos gyventojų vis dar naudojami lengvatinėmis socialinio draudimo sąlygomis. Didesnis jų apmokestinimas padidintų socialinio draudimo įplaukas, bet mažai tikėtina, kad tokia dalimi, kad bendras socialinio draudimo įmokų tarifas galėtų sumažėti.

Tarifo dalinimas lygiomis dalimis?

- Jei dabartinė 40 proc. (31+9) įmoka (su sveikatos draudimu) būtų padalinta po lygiai tarp darbdavio ir dirbančiojo, tai darbdavio ir dirbančiojo įmoka sudarytų po 18 proc.
- Nominalus darbo užmokestis turėtų būti padidintas 11 proc.
- To dėka bendras tarifas sumažėtų nuo 40 iki 36 proc., o socialinio draudimo įplaukos ir pomokestinės dirbančiojo pajamos nepasikeistų.
- Darbo jėgos kaina darbdaviui taip pat nepasikeistų, bet bent jau tiesioginis darbo jėgos apmokestinimas darbdaviui sumažėtų nuo 31 iki 18 proc.

Bazinės pensijos finansavimo perkėlimas į valstybės biudžetą

- Bazinė (pagrindinė) pensijos dalis savo esme ne draudiminė, o paraminė, todėl visai logiška ją finansuoti mokesčių, o ne įmokų lėšomis. Įmokinė (papildoma) dalis tada galėtų būti griežčiau susieta su mokėtomis įmokomis.
- Socialinio draudimo įmokos tarifas sumažėtų. Dėl dabartinės darbdavio ir dirbančiojo dalių disproporcijos logiška būtų mažinti darbdavio mokamą tarifo dalį. "Sutaupyta" lėšas darbdavys turėtų išmokėti kaip padidintą darbo užmokestį dirbančiajam, nuo kurio gyventojų pajamų mokesčio dėka būtų priskaitomos lėšos į valstybės biudžetą, būtinos pagrindinei pensijos daliai mokėti.

"Nulinio" varianto principai

Nors ilgainiui pagrindinė pensijos dalis galėtų būti finansuojama ir iš kitų (ne tik GPM) šaltinių, atitinkamai mažinant GPM, pertvarkos pradžia būtų tikslinga numatyti "nulinį" variantą, paremtą šiais principais:

- 1) dirbančiojo bruto atlyginimas turi padidėti, o darbdavio mokamas socialinio draudimo įmokos tarifas turi sumažėti;
- 2) dirbantysis sumoka tokią pat socialinio draudimo įmoką visoms draudimo rūšims kaip ir anksčiau;
- 3) "pomokestinės" dirbančiojo pajamos turi nepakisti;
- 4) darbo jėgos kaina darbdaviui turi išlikti nepakitusi;
- 5) visų socialinio draudimo (įskaitant sveikatos draudimą) rūšių pajamos turi nepakisti;
- 6) pensijų draudimo pajamos turi sumažėti tokia pat suma, kuria turi padidėti pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio (ši suma – išlaidos pagrindinei pensijos daliai);
- 7) gyventojų pajamų mokesčio apskaičiavime numatytos lengvatos šeimoms su vaikais ir neįgaliesiems turi išlikti nepakitusios ta prasme, kad šios gyventojų grupės gautų tokias pat pomokestines pajamas kaip ir anksčiau.

Skaičiavimo prielaidos

- Toliau pateikiamuose skaičiavimuose visa pagrindinė pensijos dalis (4 184 468 tūkst. litų) perkeliama į valstybės biudžetą.
- Darbdavio mokamas socialinio draudimo įmokų tarifas dėl to mažinamas šiek tiek daugiau, negu perpus.
- Nominalus darbo užmokestis padidinamas 14,26 proc.

Įmokų tarifų pokytis

	Dabar		Pertvarkius	
	Darbdavio	Dirbančiojo	Darbdavio	Dirbančiojo
Ligos ir motinystės	0,034	0	0,02976	0
Nedarbo	0,011	0	0,00963	0
Nel. atsitikimų	0,002	0	0,00175	0
Pensijų	0,233	0,03	0,07914	0,0263
Sveikatos	0,03	0,06	0,02626	0,0525
Viso	0,31	0,09	0,14654	0,07877
Viso	0,40		0,2253	
Viso (be sveikatos dr.)	0,31		0,1466	

Asmens, uždirbančio 2000 litų ir jo darbdavio įmokos

	Iki pertvarkos	Po pertvarkos
Uždarbis (litai)	2000,00	2285,14
Ligos ir motinystės	$2000 * 0,034 = 68,00$	$2285,14 * 0,02976 = 68,00$
Nedarbo	$2000 * 0,011 = 22,00$	$2285,14 * 0,00963 = 22,00$
Nel. atsitikimų	$2000 * 0,002 = 4,00$	$2285,14 * 0,00175 = 4,00$
Pensijų	$2000 * (0,233 + 0,03) = 526,00$	$2285,14 * (0,07914 + 0,0263) = 240,86$
Sveikatos	$2000 * (0,03 + 0,06) = 180,00$	$2285,14 * (0,02626 + 0,0525) = 180,00$

Pensijoms sumokama $526 - 240,86 = 285,14$ litų mažiau.

GPM pokytis

- GPM tarifas turi pasikeisti nuo 15 iki 25,61 proc.
- Neapmokestinamas pajamų dydis vietoj dabartinio

$$\text{NPD} = 570 - 0,260 \cdot (\text{mėnesio pajamos} - 1000)$$

turi būti

$$\text{NPD} = 333,9 - 0,1333 \cdot (\text{mėnesio pajamos} - 1142,57)$$

Asmuo, uždirbantis 2000 bruto atlyginimą, dabar uždirbtų 2285,14 litų ir turėtų teisę į neapmokestinamą pajamų dydį

$$\text{NPD} = 333,9 - 0,1333 \cdot (2285,14 - 1142,57) = 181,59$$

Todėl jo pajamų mokestis būtų

$$0,2561 \cdot (2285,14 - 181,59) = 538,64$$

Tai kaip tik **285,14** litų daugiau, negu pagal dabartinę galiojančią tvarką nuo 2000 litų pajamų sumokamas mokestis (235,5 litų).

Vadinasi, pomokestinės tokio asmens pajamos išlieka nepakitusios, Sodra praranda, o biudžetas įgyja tuos pačius 258,14 litų.

Ačiū už dėmesį

Klausimai?